

Безсонна Тетяна Федорівна,
старший викладач кафедри криміналістики
та судової експертології факультету № 1
Харківського національного університету
внутрішніх справ

ПАСПОРТ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ З БЕЗКОНТАКТНИМ ЕЛЕКТРОННИМ НОСІЄМ: СУЧАСНІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ

На шляху до євроінтеграції та лібералізації візового режиму з Європейським союзом для громадян України, одним з обов'язкових умов, стало введення паспортів громадянина України, що містять безконтактний електронний носій з біометричними даними власника. Так, з 1 січня 2016 року було розпочато видачу паспортів громадянина України у вигляді ID-картки. Держава взяла курс на поступовий перехід до електронної системи урядування, яка існує у багатьох державах світу. Планується послідовний перехід від документа у вигляді книжечки, до ID-картки, за схемою: паспорт громадянина України у вигляді картки буде видаватися особам, які отримують його вперше, особам яким необхідний обмін старого документа на новий, особам, які втратили або у яких було викрадено паспорт.

Паспорт громадянина України, що містить безконтактний електронний носій з біометричними даними власника (ID-картка громадянина України) – це документ, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. Паспорт є дійсним для укладання цивільно-правових договорів, для проведення банківських операцій лише на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Паспорт є власністю держави. Даний документ видається громадянам України, що досягли 14-річного віку і постійно проживають на території нашої держави. Особам, віком від 14 до 18 років паспорт громадянина України у формі картки видається строком на 4 роки, особам які досягли 18 річного віку паспорт видається строком на 10 років.

Стаття 15 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» встановлює вимоги до бланків документів, що оформляються із застосуванням засобів Єдиного державного демократичного реєстру. В даній статті вказується, що бланки документів, які містять безконтактний електронний елемент, виготовляються відповідно до вимог Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO), державних (національних) та міжнародних стандартів, що унеможливує їх підроблення. Бланки документів, у відповідності з вищезгаданим Законом, виготовляються за єдиними зразками, ці зразки затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням уповноваженого органу та інших уповноважених суб'єктів [1].

Постановою КМУ від 25.03.2015р. №302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України», був затверджений зразок бланка паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм. Бланк паспорта громадянина України виготовляється у формі пластикової картки типу ID-1, що містить безконтактний електронний носій, розмірами 54x85,6мм. Безконтактний електронний носій відповідає вимогам нормативних документів України у сфері технічного та криптографічного захисту інформації та стандарту ISO/IEC 14443 щодо захисту і зчитування даних. До нього вноситься інформація, яка зазначена на лицьовому та зворотному боці паспорта, біометричні дані, параметри особи (відцифрований образ обличчя, відцифрований підпис власника), за згодою особи – відцифровані відбитки пальців рук. Також, до безконтактного електронного носія може вноситься додаткова змінна інформація (про місце проживання, про народження дітей, про шлюб і розірвання шлюбу, про зміну імені, про наявності – інформація про податковий номер).

Для виготовлення ID-картки громадянина України використовується багатошаровий полімерний матеріал, який відповідає вимогам стандарту ДСТУ та підлягає персоналізації шляхом лазерного гравірування. Дизайн картки відтворюється з використанням офсетного, ірисного офсетного та трафаретного друку. На лицьовому боці надруковано гільйонні розетки та чотири захисні сітки в яких псевдорельєфом виконано контур карти України та стилізоване зображення малого Державного Герба України. У верхній частині лицьового боку паспорта надруковано дві горизонтальні лінії мікротексту «Україна» в негативному зображенні та в позитивному зображенні «UKRAINE». У верхній лівій частині лицьового боку паспорта зображено символ електронного документа, у правій – стилізоване зображення Державного Прапора України. У правій частині лицьового боку паспорта розташовано елемент рельєфно-точкового тактильного шрифту «УКР», що призначений для сприйняття інформації особам з вадами зору, та захисний гравірувальний елемент – слово «УКРАЇНА». На зворотному боці бланка міститься зона візуальної перевірки та машинозчитувана зона, яка формується згідно з рекомендаціями ICAO. Строки бланка та реквізити паспорта зазначаються українською та англійською мовами. На зворотному боці паспорта розташовано п'ять захисних фонових сіток, в яких виконано орнамент. В кольорі синьої сітки виконано мікротекст «Україна UKRAINE». Вище машинозчитуваної зони розміщено спеціальний захисний рельєфний гравірувальний елемент, який відчутний на дотик. У верхній правій частині міститься оптико-змінне зображення відцифрованого образу обличчя власника та цифри року її народження. Машинозчитувана зона відокремлена голографічною стрічкою, на якій зображено малий Державний Герб України, колосся та літери «UKR». На ній способом лазерного гравірування нанесені прізвище та ім'я особи українською мовою та латинськими літерами і номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі.

Для друкування паспорта використовуються захисні офсетні фарби, які під дією УФ-опромінення набувають свічення. Зображення та строки бланка надруковані фарбою чорного кольору, які під дією ІЧ-опромінення стають невидимі. Персоналізація паспорта здійснюється централізовано у Державному центрі персоналізації документів державного підприємства «Поліграфічний комбінат «Україна» [2].

Таким чином, очевидно, що паспорт громадянина України, який містить безконтактний електронний носій, має високий ступінь захисту: використання спеціального полімерного матеріалу і використання багатоконтактного захисного друку, і використання безконтактного електронного носія, і дизайн документа, а також

використання інших захисних елементів. Але не дивлячись на те, що ступінь захищеності доволі високий, але і можливості злочинного світу також змінюються і удосконалюються, тому вкрай необхідно найближчим часом розробити методичні рекомендації для виявлення ознак підробки даного виду документа.

Список використаних джерел

1. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листоп. 2012 р. № 5492-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>.

2. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України : Постанова КМУ від 25 берез. 2015 р. № 302. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF>.